

Gyalecta ophiospora

Forskronlav

Klass: *Lecanoromycetes*, **Ordning:** *Ostropales*, **Familj:** *Gyalectaceae*, **Släkte:** *Gyalecta* (kraterlavar), **Art:** *Gyalecta ophiospora* - forskronlav (Lettau) Baloch & Lücking **Synonymer:** *Pachyphiale ophiospora* Lettau

Kännetecken

Forskronlav är en skorplav med otydlig eller tunn vit till grönvit bål, ibland med en orange ton. Apothecier rödbruna, upp till 0,6 mm i diameter. Bålen innehåller trentepohlioida alger. Arten fördes tidigare till släktet kronlavar *Pachyphiale* men tillhör numera, sedan år 2013, kraterlavarna *Gyalecta* (Baloch m.fl. 2013). Dessa, f.d. kronlavar, skiljer sig från övriga kraterlavar genom att de har fler än 8 sporer/sporsäck. Apothecierna är kraterlika med en nedsänkt skiva i mitten. Den konkava skivan är ofta betydligt ljusare än den ganska tjocka och något fårade kanten. Sporererna är spiralformat böjda, 7(-9)-septerade, $30-60 \times 2-2,5 \mu\text{m}$ och det finns 16-48 sporer i varje sporsäck. Arten kan vara svår att skilja från andra *Gyalecta*-arter, t.ex. ädelkronlav *G. carneola* och kronlav *G. fagicola* utan mikroskopering. Arten skiljer sig då från dessa genom att sporererna är spiralvridna och smalare.

Utbredning och status

Forskronlav har en nordlig utbredning i Sverige och är hittills funnen på enstaka lokaler i Dalarna, Härjedalen och Jämtland. Fyndet i Dalarna gjordes 1959 (i Råmen, Grangärde socken). I Härjedalen hittades den första gången 1990 (Ramundberget) och är senast sedd där 2007 (Ljusnedal). På den Jämtländska lokalen (Handölsfallen) observerades den första gången 1986 och fanns fortfarande kvar 2016 (Artportalen 2016). I Norge är den funnen på två lokaler (ej rödlistad) medan den saknas i Danmark och Finland. I Centraleuropa är den funnen endast på ett fåtal lokaler i Alperna, främst i Schweiz och Österrike, men även i Tyskland.

Ekologi

Vid Ramundberget i Härjedalen växte forskronlav på rönнар i fjällbjörkskog och vid Ljusnedal är den påträffad vid basen av en gråal intill ett litet vattenfall. I Jämtland är den påträffad på rönнар vid ett vattenfall med forsdimma och mycket fuktigt lokalklimat (Handölsfallen). I Dalarna växte den på en rönn. De norska fynden är gjorda på rönn i en bäckravin (99 m.ö.h.) med mycket fuktigt klimat samt på en gammal alm i en sydsluttning.

Hot

Forskronlaven hotas av skogsavverkning i fjällnära skog. Markexploatering är ett annat hot eftersom den typ av skogar som laven växer i ofta tas i anspråk för tombyggnad och skidbackar. Alltför hårt bete av klövvilt och ren kan också vara ett hot eftersom det försvårar förnygringen av rönn, som är forskronlavens huvudsakliga substrat.

Åtgärder

Det är viktigt med noggranna inventeringar inför planerade markexploateringar i fjällnära skog så att eventuella förekomster av forskronlaven kan hittas och skyddas. Mer undersökningar av lavfloran i fjällnära skogar är också viktigt för att få mer kunskap om laven och dess utbredning och ekologi.

Litteratur

Artportalen. 2016. *Rapportsystem för växter, djur och svampar*. ArtDatabanken, SLU. <http://www.artportalen.se>. [uttag 2016-11-21]

Baloch, E., Lumbsch, H.T., Lücking, R. & Wedin, M. 2013. New combinations and names in Gyalecta for former Belonia and Pachyphiale (Ascomycota, Ostropales) species. *Lichenologist* 45: 723-727.

Författare

Fredrik Jonsson & Ulrika Nordin